

**MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA**

**Cu tite de manuscris
CZU : 81'276.6:336(043.2)**

COLENCIUC Inna

**ASPECTE SINTAGMATICE ȘI PARADIGMATICE
ALE CÂMPULUI FUNCȚIONAL-SEMANTIC „BANI”
ÎN LIMBILE ENGLEZĂ, ROMÂNĂ ȘI RUSĂ**

Specialitatea: 621.05 - *Semiotică; semantică; pragmatică*

**REZUMATUL
tezei de doctor în filologie**

CHIȘINĂU, 2023

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii doctorale a Universității Libere Internaționale din Moldova.

Conducător științific:

SAVIN Angela, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar

Membrii Comisiei de îndrumare:

MANOLI Ion, doctor habilitat în filologie, profesor universitar

PRUS Elena, doctor habilitat în filologie, profesor universitar

VULPE Ana, doctor în filologie, conferențiar universitar, membru al comisiei de îndrumare

Componenta Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

MOLEA Viorica, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar, președinte

SAVIN Angela, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar, conducător științific

PRUS Elena, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, membru al comisiei de îndrumare, membru-referent

MINCU Eugenia, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar, membru-referent

LIFARI Viorica, doctor în filologie, conferențiar universitar, membru-referent

STOIANOVA Inga, doctor în filologie, conferențiar universitar, membru-referent

Susținerea va avea loc la data de 26 mai 2023, ora 13:00, în ședința Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat din cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova pe adresa: MD-2012, mun. Chișinău, str. Vlaicu Pârcălab 52, bir. 212.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Universității Libere Internaționale din Moldova și pe pagina web a Universității Libere Internaționale din Moldova (<https://ulim.md/doctorat/sustinerea-tezelor-de-doctorat/>) și a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (<http://www.cnaa.md/>)

Rezumatul a fost expediat la data de aprilie 2023.

Secretar științific al Consiliului Științific ULIM:

ROBU Elena, doctor în științe economice, conferențiar universitar

semnătura

Scientific Adviser:

SAVIN Angela,

semnătura

Author, COLENCIUC Inna

semnătura

©Colenciuc Inna, 2023

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
SINTEZA CAPITOLELOR (conținutul tezei de doctor)	7
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	23
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE.....	27
LISTA LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE PUBLICATE	28
ADNOTARE.....	30
АННОТАЦИЯ.....	31
ANNOTATION.....	32

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei de cercetare. Problema interconexiunii limbii și a culturii este cercetată în țara noastră și după hotare în diverse manifestări ale ei, inclusiv în aspectele ei lingvosociale și lingvoculturale, în cadrul cărora este studiată originalitatea etnoculturală în lexic, frazeologie și paremiologie. Limba este mijlocul de comunicare și de exprimare a gândurilor și sentimentelor. Prin limbă sunt reflectate și formate valorile și idealurile omului, modalitatea lui de gândire despre lume și propria viață. Una din principalele funcții ale limbi constă în faptul că ea este parte componentă a culturii, din această cauză are o importanță determinativă în formarea personalității, mentalității și a specificului etnic al poporului. Limba are un rol semnificativ în cunoașterea realității și în formarea unui anumit „tablou al lumii”.

În lingvistica contemporană se produc modificări, legate de conștientizarea proceselor de interacțiune a limbii și a culturii în general. Este bine cunoscut faptul că părțile componente ale culturii sunt limba și arta, religia și mitul, știința și filozofia¹. Conceptul „bani” ca parte indispensabilă a vieții omului a intrat definitiv în cultura lingvistică a popoarelor lumii. Prin urmare, studierea conceptului „bani” în calitate de fenomen glotic, precum și în calitate de element al culturii, este importantă și actuală.

Gradul de studiere a temei de cercetare.

Metoda câmpului funcțional-semantic, fiind destul de bine cunoscută în lingvistică, totuși este insuficient studiată. Din aceste considerente am decis să o folosim pentru verbalizarea conceptului „bani”.

Problema formării teoriei privind câmpurile funcțional-semantice a fost studiată în cadrul diverselor abordări ale savanților străini: J. Trier, G. Ipsen, J. Weisgerber, V. Portsig, B. Pottier, V. Evans, J. Lyons, D. Lin, Ch. Morris, A. Lehrer, Ch. Fillmore, A. Bondarko I. Kobozeva, E. Kubreakova, Iu. Stepanov, I. Sternin. Un aport considerabil în studierea teoriei câmpurilor semantice și analizei lor componentiale l-a avut celebrul lingvist E. Coșeriu. Concepția câmpurilor semantice ale lui E. Coșeriu a fost completată în lingvistica românească de A. Bidu-Vrânceanu, I. Lobiuc, I. Milică, D. Moscal. Mai recent conceptul dat a fost cercetat de asemenea de savantul român C. Munteanu, dar nu în cadrul unei cercetări fundamentale.

În studiile filologice ale lingviștilor din Republica Moldova S. Berejan, V. Bahnaru, N. Corlăteanu, A. Savin- Zgardan, A. Ciobanu, V. Lifari, G. Popa, L. Ciobanu- Mocanu sunt

¹ COȘERIU, E. Prelegeri și conferințe. Limbajul poetic. În: Anuar de lingvistică și istorie literară. T. XXXIII, 1992-1993. Iași: Institutul de Filologie Română „A. Philipide”, 1994, p. 145-162.

oglundite cele mai importante aspecte ale teoriei câmpului, precum și sunt cercetate trăsăturile paradigmatică și sintagmatică caracteristice lui.

Conceptul „bani” a fost studiat și de reprezentanții școlii lingvistice australiene C. Goddard, A. Werzbicka, G. Farese, de lingviștii ruși în tezele de doctorat N. Agarkova, I. Maiorencu, O. Nazarova, E. Paleeva. În baza celor expuse mai sus trebuie să menționăm că conceptul „Bani” nu a fost cercetat pe deplin în calitate de fenomen cultural și lingvistic în studiile filologice.

Scopul cercetării constă în formarea, precum și analiza caracteristicilor paradigmatică și sintagmatică ale câmpului funcțional semantic „bani”, alcătuit din unități monolexicale și polilexicale în limbile engleză, română și rusă.

Pentru realizarea scopului dat ne-am propus următoarele **obiective** de ordin teoretic și practic:

- studierea abordărilor științifice cu privire la modelul formării câmpurilor funcțional-semantice;
- determinarea corpusului unităților monolexicale în limbile engleză, română și rusă;
- cercetarea specificului unităților lexicale din punct de vedere al caracteristicilor lingvoculturale ale câmpului conceptual „bani”;
- clasificarea unităților monolexicale conform criteriilor diatopic, diastratic și diafazic;
- delimitarea microcâmpurilor cu hipersemul „mijloc bănesc” („bogăție”, „unități monitare” și „operațiuni bancare”);
- efectuarea analizei comparative a metodelor de formare a unităților monolexicale care alcătuiesc câmpul funcțional-semantic „bani”;
- studierea corpusului unităților polilexicale în cadrul câmpurilor formate din termeni compuși, locuțiuni, frazeologisme și paremii, determinarea trăsăturilor comune și diferențiate ale lor în cele trei limbi;
- stabilirea caracteristicilor de ordin paradigmatic și sintagmatic ale câmpului funcțional-semantic „bani” în limbile engleză, română și rusă.

Ipoteza de cercetare. La baza prezentului studiu se situează ipoteza cu privire la faptul că conceptul „bani” este o formațiune complexă cognitivă, pentru care sunt caracteristici anumiți indici din domeniul noțional, imagistic și valoric. E vorba de coincidențele parțiale sau de diferențele din lingvoculturile engleză, română și rusă. De asemenea, în cadrul ipotezei date autoarea afirmă că anume modelul câmpului conceptual-semantic ne permite să depistăm modalitățile de verbalizare a conceptului „bani” în cele trei limbi.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese.

Alegerea metodelor de analiză lingvistică este determinată de specificul materialului de cercetare și de scopul tezei de doctorat. Studiarea câmpului funcțional-semantic „Bani” prin prisma apartenenței la o cultură anumită în limbile engleză, rusă și română are un caracter multiaspectual, de aceea au fost utilizate metode cantitative și calitative de cercetare lingvistică: metoda analizei componentiale care constă în delimitarea unităților elementare minime de sens – seme, ceea ce permite determinarea componenței semice a lexemelor, precum și delimitarea sensurilor unităților lexicale apropiate prin semantica lor; metoda comparativ-contrastivă utilizată de noi pentru depistarea caracteristicilor comune și diferențiate ale câmpului funcțional-semantic „Bani” în trei limbi; metoda statistică care ne-a permis să obținem date cu privire la ocurența semelor pentru formarea câmpului funcțional-semantic „Bani”.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării constă în faptul că în studiul dat pentru prima dată se efectuează o analiză complexă comparativă a unităților monolexicale și polilexicale de limbă în cadrul câmpului funcțional-semantic „Bani” în baza celor trei limbi: engleza, româna și rusa. Sunt evidențiate caracteristicile comune și specifice ale acestor unități glotice, ținându-se cont de specificul etno-cultural al limbilor.

Implementarea rezultatelor cercetării. Rezultatele cercetării în calitate de teze și comunicări au fost prezentate la 15 conferințe științifice din țară și străinătate (în România și Federația Rusă), în 11 articole științifice publicate în reviste recenzate de specialitate, în cadrul cursurilor universitare și la seminarele de Lexicologie și Frazologie, precum și în suporturi metodico-didactice.

SINTEZA CAPITOLELOR (conținutul tezei de doctor)

Sumarul capitolelor tezei, cu axarea pe investigațiile efectuate și necesitatea acestora pentru atingerea scopului și a obiectivelor cercetării. În demersul nostru inițiem cercetarea cu **Introducerea** în care prezentăm actualitatea și importanța temei cercetate, gradul de studiere a temei cercetate, scopul și obiectivele cercetării, ipoteza de cercetare, noutatea și originalitatea științifică, valoarea aplicativă a tezei, sinteza metodologiei de cercetare, implementarea rezultatelor cercetării, structura și sumarul capitolelor lucrării.

În primul capitol al tezei noastre de doctorat sunt prezentate teoriile științifice de bază și modelele de formare a câmpurilor funcțional-semantice. În calitate de punct de pornire pentru caracterizarea științifică a noțiunii „câmp funcțional-semantic” este utilizată determinarea noțiunilor specifice lui.

Există diverse explicații date câmpului funcțional-semantic, dintre ele putem evidenția următoarele abordări: câmpul funcțional semantic este conceput ca o comuniune a unităților de limbă; este studiat fără analiza relațiilor de interior (P. Roget). O atare cercetare a sistemului se reduce la descrierea componenței lexicale a limbii și își găsește oglindirea în Dicționarele Tezaur. Un astfel de câmp este numit *ideografic*. O altă abordare studiază sistemul ca o comuniune de câmpuri semantice noționale cărora în limbă le corespund câmpurile lexicale (de cuvinte) (I. Trier, J. Weisgerber ș.a.). Primordiale în determinarea unor astfel de câmpuri semantice sunt noțiunile, dar nu cuvintele. Trebuie de menționat că studierea dată include analiza relațiilor dintre elementele câmpului. Astfel de câmpuri sunt numite *paradigmatice* (*câmpuri semantice de tip signifiant*). O altă abordare cercetează sistemul ca o comuniune de grupuri lexico-semantice (G. Ipsen). Ca bază pentru clasificare sunt luate toate cuvintele, dar nu și noțiunile. Aceste câmpuri sunt numite *sintagmatice* (*câmpuri semantice de tip denotativ*). Sau că sistemul se caracterizează ca o uniune derivativă de cuvinte (J. Weisgerber). El, sistemul, se califică ca fiind niște paradigme sintactice, exprimate prin îmbinări de elemente, îmbinări de cuvinte și enunțuri, legate unele de altele prin relații sinonimice și derivative - *câmpuri sintactice* (V. Portsig). Sistemul este determinat sau este explicat ca un *câmp funcțional-semantic*, prezentat în planul exprimării prin mijloace de limbă de același nivel (A. Bondarko).

Celebrul lingvist de origine română Eugeniu Coșeriu a efectuat valorificarea și conceptualizarea teoriei câmpurilor lexicale. Savantul propune următoarea definiție a lui: „Un câmp lexical este, din perspectivă structurală o paradigmă lexicală, care constă în divizarea unei zone de conținut lexical continue în unități care se prezintă în cuvinte diferite în limbă și

care se află în opoziție imediată unele față de altele prin trăsături semantice distinctive minimale”.²

Studiind lucrările științifice fundamentale din domeniul semanticii și teoriei câmpului funcțional-semantic, noi propunem următoarea definiție a lui: Câmpul funcțional-semantic este o comuniune ierarhică a unităților monolexicale și polilexicale de limbă, unite printr-un indice semantic comun.

În acest capitol noi propunem, de asemenea, descrierea bazelor teoretice ale noțiunii „concept”, studiat în diverse aspecte ale realizării lui glotice: semantic, al vorbirii individuale, cognitiv, culturologic și lingvoculturologic. Noi considerăm că pentru obiectivele cercetării noastre cea mai productivă abordare a problemei conceptului este cea lingvoculturală complexă. „Conceptul” este determinat de noi ca fiind o formațiune mentală abstractă, orientată la studierea complexă a limbii și culturii.

La următoarea etapă a cercetării pentru noi a prezentat interes definiția noțiunii de „sem” și tipurile de seme. Deși există unele discrepanțe particulare, în linii generale lingviștii au o concepție comună referitoare la faptul ce este semul - unitate minimă de sens al cuvântului.

A. Greimas propune următoarele tipuri de seme: „clase” (gramem) – semul general care caracterizează apartenența cuvântului la o parte de vorbire anumită; „hipersem” (arhisem, semul de gen) care numește clasa de obiecte; „hiposem”(semul de specie) care denumește indicii diferențiali ai obiectelor, proceselor, calităților; „sem conotativ” care exprimă un sens suplimentar de conținut și stilistic; „seme potențiale” care se realizează în context.³

În cadrul capitolului teoretic au fost studiate relațiile paradigmatică dintre elementele câmpului conceptual-semantic (omosemia, antiosemia, polisemia și hiponimia) și au fost depistate unitățile glotice monolexicale și polilexicale (termeni compuși, locuțiuni, frazeologisme și paremi. În capitolul dat au fost cercetate, de asemenea, opiniile de ordin istoric și filosofic cu privire la noțiunea „Bani”.

Capitolul 2 „Abordări metodologice în studierea câmpurilor funcțional semantice” studiază metodele de bază calitative și cantitative cu privire la cercetarea în domeniul semanticii. O atenție deosebită este acordată metodei analizei componentiale al cărui obiectiv

² COȘERIU, E., GECKELER, H. Orientări în semantica structurală. Iași: Editura Universității „Alexandru Ion Cuza, 2016, p. 94. ISBN: 978-606-714-227-3.

³ ГРЕЙМАС, Ж. Структурная семантика: Поиск метода. (Перевод), Москва: Академический проект, 2004. p. 30. ISBN: 5-8291-0440-7.

este determinarea conținutului semantic al conceptului „bani”, realizat de anumite unități lexicale.

Metoda analizei componentiale este definită ca o divizare a sensului în componente semantice minime. S. Berejan, bazându-se pe teoria lui E. Coșeriu, afirma că structura semică a cuvântului prezintă o legătură reciprocă a sensurilor elementare, cunoscute de cercetători cu denumirea de „sem” care formează sensul cuvântului. Fiecare din aceste seme este o reflectare a trăsăturilor diferențiale, proprii obiectului sau fenomenului, în conștiința vorbitorului.⁴

O contribuție importantă la elaborarea metodei analizei componentiale a avut-o doamna Savin-Zgardan pe care a reflectat-o, în mod special, în monografia dumneaei *Valori lexico-gramaticale ale locuțiunilor verbale românești în plan sincron și diacronic*⁵. În baza acestei metode lingvista propune definiția noțiunilor de omosemie, antisemie, polisemie și omonimie în monografia sa *Motivația unităților polilexicale stabile în limba română*⁶.

Teza noastră de doctorat se bazează pe utilizarea și lucrul cu dicționarele, deoarece aspectul practic presupune analiza și sinteza definițiilor unităților lexicale cu privire la conceptul „bani”. Cu ajutorul metodei de definiție am depistat semele câmpului conceptual „bani” în trei limbi și componentele lui care au servit drept bază pentru cercetarea noastră și care au determinat trăsăturile comune și specifice ale câmpului conceptual „bani” în limbile engleză română și rusă. Metoda analizei conceptuale constă în structurarea, schematizarea conceptului „bani” și descrierea culturologică a elementelor sale. Metoda funcțională ne-a permis să pătrundem în mecanismul realizării funcțiilor semantice, structurale și stilistice ale unităților de limbă. Metoda analizei distributive este bazată pe declasificarea unităților glotice conform trăsăturilor lor de sistem. Metoda contrastiv-comparativă a fost utilizată pentru evidențierea caracteristicilor comune și distinctive ale câmpului funcțional-semantic „bani” în cele trei limbi. Metoda statistică ne-a permis să obținem date cu privire la ocurența semelor în formarea câmpului funcțional-semantic „bani”.

Obiectul de cercetare al capitolului 3 este conceptul „bani” prezentat printr-o gamă largă de paradigme lexico-semantice în limbile engleză, română și rusă. Scopul nostru este studierea câmpului funcțional-semantic „bani”, format din unități monolexicale de limbă în idiomurile menționate și depistarea legităților de limbă. Ca obiectiv al componente de

⁴ БЕРЕЖАН, С. Семантическая эквивалентность лексических единиц. Кишинев: Штиинца, 1973, p. 121.

⁵ SAVIN - ZGARDAN, A. Valori lexico-gramaticale ale locuțiunilor verbale românești în plan sincron și diacronic. Chișinău: Editura Bons Offices, 2001, p. 36. ISBN: 9975-9629-0-4.

⁶ SAVIN - ZGARDAN, A. Motivația unităților polilexicale stabile în limba română. Chișinău: „Dina AP”, 2019, p. 58- 64. ISBN 978-9975-3236-1-1.

cercetare a tezei date este analiza lexemelor care formează câmpurile din punctul de vedere al funcționării sensurilor la nivel de limbă și vorbire. Volumul total al unităților monolexicale în limbile engleză, română și rusă constă din 923 de componente.

În calitate de material de cercetare ne-a servit lexemul „bani” în limbile engleză, română și rusă, sensul lui redat în dicționarele explicative, în dicționarele de termeni de afaceri, în dicționarele etimologice tezaur, în dicționarele de sinonime și antonime, în operele literare și în articolele informațional-analitice de ordin economic din edițiile periodice

În scopul depistării componentei semice a câmpului funcțional-semantic „bani” am folosit metoda descompunerii fiecărei unități lexicale în componentele sale semice. Prezentând analiza semică, noi urmăm modelul propus de lingvistul Silviu Berejan în monografia sa „Echivalența semantică a unităților lexicale”⁷. Divizând fiecare unitate monolexică din câmpul conceptual analizat, aparținând celor trei limbi și alegând doar acele seme care se află într-o distribuție complementară strictă, la caracterizarea fiecărei unități de limbă au fost depistate 38 de seme distincte care formează **componenta semică** a câmpului funcțional-semantic „bani” conform indicelui tematic, lexical și stilistic. La următoarea etapă au fost prezentate caracteristicile semice ale inventarului lexical al câmpului conceptual, precum au și fost supuse analizei comparative semele de înaltă productivitate, cele de productivitate medie și cele de productivitate joasă.

Analiza semică a câmpului funcțional-semantic „bani”, compus din unități monolexicale de limbă, a depistat un șir de caracteristici, indicii și capacități ale unităților lexicale cercetate. Semul S1 este caracteristic pentru toate elementele câmpului dat. El este inclus în calitate de componentă obligatorie semică în toate elementele câmpului (hipersem). În câmpul funcțional-semantic analizat au fost depistate cazuri de pătrundere reciprocă a semelor menționate în cazuri de omosemie, antisemie și hiponimie. De exemplu, lexemul *cash* (bani lichizi) (S1S32) este denumirea de gen și se include pe deplin în sensul cuvintelor *readies* (S1S16S32S37) și *rhino* (S1S16S24S26S32), care se referă la limbajul profesional. Corelația denumirii de gen a unității lexicale date este redată în Figura 1, elaborat de autoare.

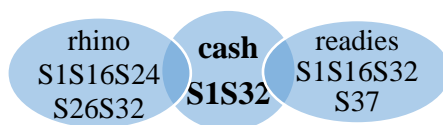

Figura 1. Corelația denumirii de gen cash S1S32 [elaborat de autoare].

⁷ БЕРЕЖАН, С. Семантическая эквивалентность лексических единиц. Кишинев: Штиинца, 1973, p. 120.

Unitățile lexicale *bribe – fat – gravy – grease – oil* denumesc o singură noțiune „mită”. Omosemanții: *fat-gravy-grease-oil* S1S13/12S14S16S24 (Figura 2).

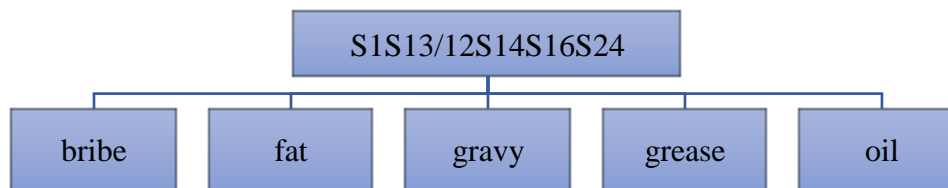

Figura 2. Omosemanții noțiunii „mită” în limba engleză [elaborat de autoare].

În șirul unităților de limbă ale câmpului conceptual în limba română există parasemanți (vezi Figura 3), iar ei presupun nu doar includerea semelor indicate unele în altele, ci și intersecția lor. În câmpul funcțional-semantic dat există și acest tip de relații. Unitățile glotice care se intersectează pot avea o parte comună mare, iar părțile distinctive pot fi mici, de exemplu, capital S1S8S15S32 и finanțe S1S15S32S37.

Figura 3. Relații parasemantice „capital –finanțe” [elaborat de autor].

Figura 4 prezintă antiosemanți pe baza exemplurilor din limba rusă: *venit* S1S13/3S15S32 și *pierdere* S1S15S32S39 posedă seme antonimice (S13/3 – *venit* și S39 – *pierdere*).

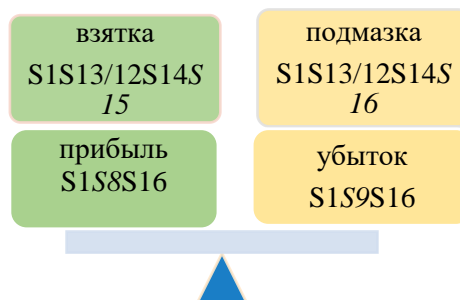

Figura 4. Antisemanți în câmpul funcțional-semantic „bani” [elaborat de autoare].

Analiza contrastivă a segmentelor câmpului funcțional-semantic „bani” în limbile engleză, rusă și română a permis evidențierea unui șir de caracteristici comune și distinctive. Semele de nucleu și cele periferice ale câmpului studiat diferă conform identității lor, iar zona de nucleu, cea de pe lângă nucleu și cea periferică sunt asemănătoare. Câmpul conceptual „Bani” se caracterizează prin prezența metaforelor cognitive, utilizate la verbalizarea conceptului „Bani” (de exemplu, unitățile lexicale din limba engleză care denumesc produse alimentare *biscuit, bread, cake, dough, gingerbread, lolly, spuds*).

Datele statistice cu privire la ocurența semelor în formarea câmpului funcțional-semantic „bani” demonstrează că în limbile română și rusă sunt mai multe seme de productivitate înaltă și medie decât în limba engleză. Cu toate acestea, nu putem să nu menționăm că semele comune cele mai productive sunt S15 și S16 care aparțin stilului oficial și celui colocvial.

Vorbind despre trăsăturile distinctive de bază, trebuie să menționăm că seriile sinonimice și antonimice sunt prezente cel mai mult în limba engleză. Ea, de asemenea, este mai bogată în dialectisme și limbaje profesionale. Totodată este necesar să subliniem că în componența câmpului funcțional-semantic „bani” numărul cel mai mare de unități lexicale este în limba engleză. Corelația unităților lexicale care formează câmpul conceptual „Bani” în limbile studiate este prezentată în Figura 5.

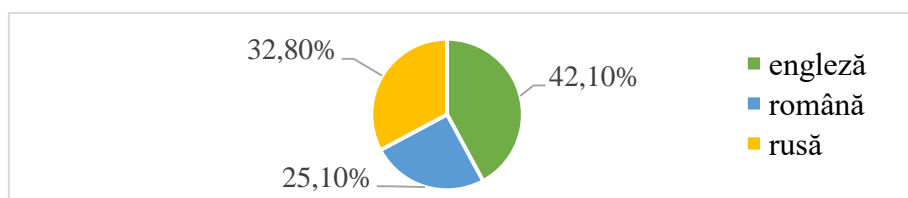

Figura 5. Corelația unităților lexicale care formează câmpul conceptual „Bani” în limbile engleză, română și rusă [elaborat de autoare].

Exemplele depistate și analizate demonstrează o diversitate semantică a unităților monolexicale care transmit conceptul „bani” în limbile engleză, română și rusă. Ele permit a trage concluzii cu privire la rolul extrem de important al banilor ca factor necesar în satisfacerea necesităților materiale și spirituale ale reprezentanților celor trei culturi.

La etapa următoare a cercetării noi propunem clasificarea unităților lexicale conform principiului diatopic, diastratic și diafazic, elaborat de Eugeniu Coșeriu. După cum se cunoaște, E. Coșeriu a propus o teorie, numită de el „arhitectura limbii”. Limbă istorică ca stratificare și unire a trăsăturilor comune prezintă prin sine o invariantă în raport cu care toate

limbajele funcționale sunt prezentate ca variantele sale. Este vorba, în primul rând, de variantele spațiale sau diatopice (dialectele), de cele sociale sau diastratice (sociolecte) și de cele stilistice sau diafazice pe care Coșeriu le conceptualiza foarte larg și le definea ca „stiluri în limbă”⁸.

O trăsătură caracteristică a dialectismelor în cele trei limbi este caracterul ascuns care se manifestă în utilizarea cuvintelor, având sensuri neobișnuite, deseori fiind inventate special și care sunt înțelese doar de reprezentanții unui anumit dialect. Dialectul londonez *cockney*, de pildă, are o trăsătură unică - limbajul rimat. Dacă în limbajul obișnuit poți intui sensul cuvintelor, în limbajul rimat nu este ușor să găsești o logică, acolo, în cea mai mare parte, totul se bazează doar pe rimă. Majoritatea unităților lexicale aparținând limbajului *cockney* nu poartă un caracter istoric, dar sunt folosite doar în calitate de joc de limbă: *bread and honey = money*. Comparând sociolectele în limbile engleză, română și rusă, ajungem la concluzia că în varianta americană a limbii engleze sunt mult mai multe unități lexicale utilizate de reprezentanții diferitor grupuri sociale, în timp ce în limbile română și rusă prevalează argotismele. În ceea ce privește clasificarea unităților lexicale conform stilurilor funcționale, cea mai mare cantitate de unități lexicale din fiecare limbă aparține stilului colocvial.

În cadrul capitolului 3 noi cercetăm, de asemenea, microcâmpurile care se referă la hiperonimul „mijloc bănesc” („bogăție”, „unitate bănească” și „operațiuni bancare”). Analizând microcâmpurile „bogăție” în cele trei limbi, putem trage concluzia că cea mai mare parte din unitățile lexicale sunt fie cu conotație pozitivă, fie cu conotație neutră. În microcâmpurile cercetate „operațiuni bancare” sunt multe unități glotice similare cu stilul oficial. Studiarea lexemelor care intră în componența microcâmpurilor „unitate bănească” ne-a permis să urmărim formarea nomenclaturii bănești în Marea Britanie, SUA, Republica Moldova, România și Rusia.

Modalitățile de bază în formarea unităților monolexicale ale câmpului funcțional-semantic „Bani” sunt derivarea, prefixarea, sufixarea, compunerea, abrevierea, conversia (substantivizarea adjectivelor) și împrumuturile.

În câmpul funcțional-semantic studiat putem depista exemple de utilizare a procedurii afixării referitor la termenii bancari, financiari și comerciali, de exemplu, lexemele de mai jos sunt formate cu ajutorul sufixelor: *addition* (– tion), *allowance* (– ance), *assessment* (– ment). Formarea cuvintelor cu ajutorul prefixelor are o ocurență mai mică: *overdraft* (over –/

⁸ COȘERIU, E. Sincronie, diacronie și istorie. Problema schimbării lingvistice. București: Editura Enciclopedică, 1997, 253 p. ISBN: 9734502034.

prea), *recompense* (re -/ iarăși; com - împreună), *revenue* (re -/ iarăși), *transfer* (trans -/ trecând prin).

În rândul substantivelor derivate din câmpul conceptual analizat, în componența șirurilor formatoare de cuvinte au fost depistate formațiuni conotative care exprimă valoare emoțională și apreciativă, așa ca *рублик* (-ик), *рубчик* (-чик), *рублюшко* (-ишко), *серенькая* (-еньк), *соченка* (-енк).

În câmpul funcțional semantic din limba română am evidențiat exemple de compunere a cuvintelor *bancnota* (banc+nota), *bitcoin* (bit+coin), *criptovalută* (cripto+valută), *fâș-fâș* (reduplicare, onomatopee *fâș* exprimă sunetul care imite fâșăitul bancnotelor de hârtie, se utilizează în argou).

În toate cele trei segmente ale câmpului funcțional-semantic analizat „Bani” se regăsește doar un singur tip de conversie - substantivizarea adjectivului. De exemplu, în limba română au fost depistate următoarele exemple: *albi* (de la adjectivul *alb* în argou semnifică „bani”) etc.

Numărul cel mai mare de împrumuturi în toate cele trei limbi sunt cele care provin din limba latină (Figure 6, 7, 8)

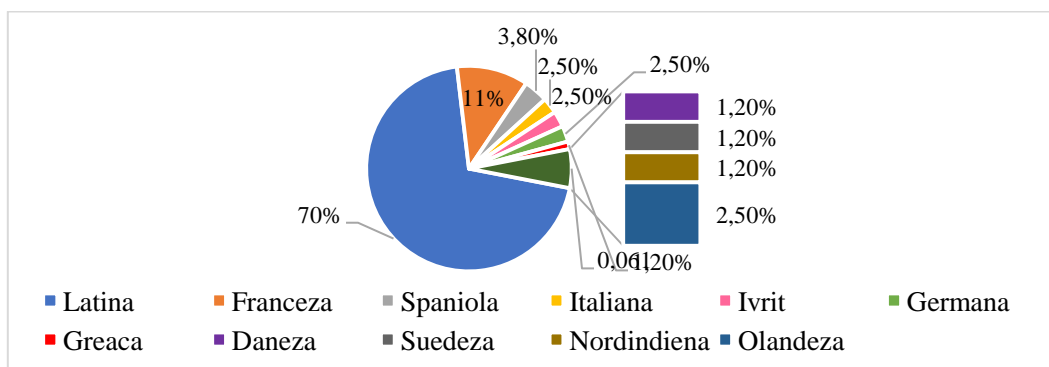

Figura 6. Coraportul dintre împrumuturile câmpului funcțional-semantic „bani” în limba engleză [elaborat de autoare]

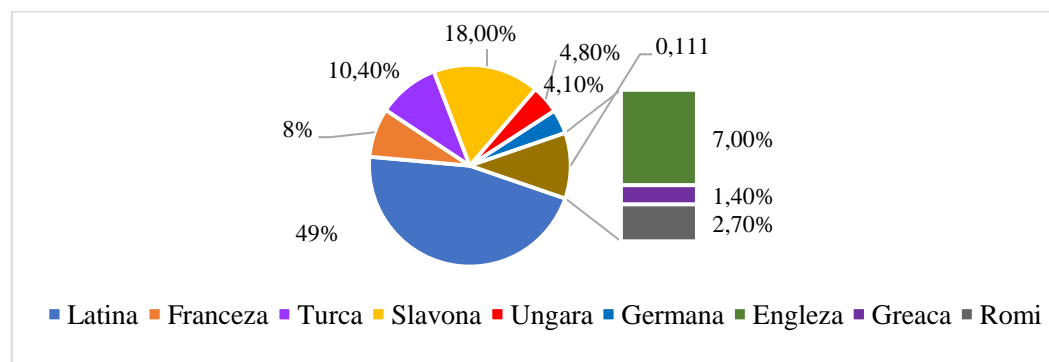

Figura 7. Coraportul dintre împrumuturile câmpului funcțional-semantic „bani” în limba română [elaborat de autoare]

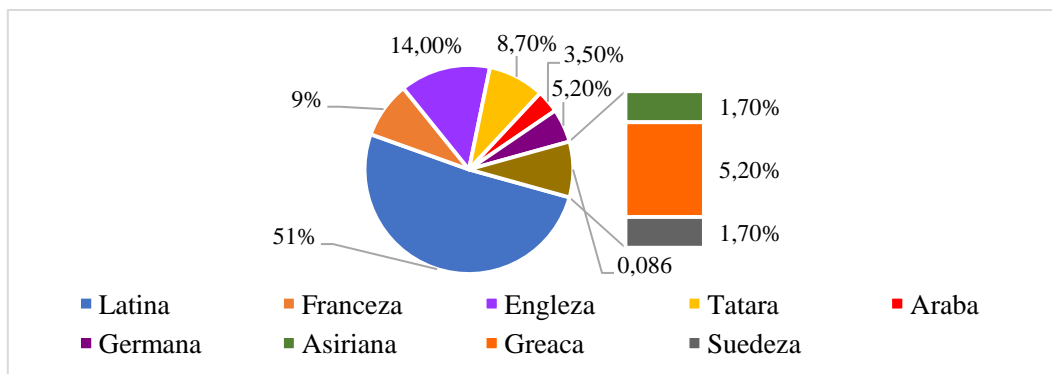

Figura 8. Coraportul dintre împrumuturile câmpului funcțional-semantic „bani” în limba rusă [elaborat de autoare]

Studierea surselor ne permite să stabilim modalitățile de împrumut: împrumut direct, transcriere, transliterare, calc, împrumut semantic.

În capitolul 4 al tezei de doctorat se propune analiza corpusului unităților polilexicale în cadrul câmpurilor funcționale-semantice alcătuite din termeni compuși, locuțiuni, frazeologisme și paremii. La această etapă de cercetare sunt depistate unități de limbă generale și indigene, sunt aduse exemple de utilizare a unităților polilexicale în textele beletristice, publicistice și specializate. Sunt determinate trăsăturile identice și distinctive în cele trei limbi.

Câmpul funcțional-semantic „bani”, constă din 880 unități polilexicale. Corelația unităților polilexicale care formează câmpul funcțional-semantic „bani” în limbile cercetate este demonstrată în Figura 9.

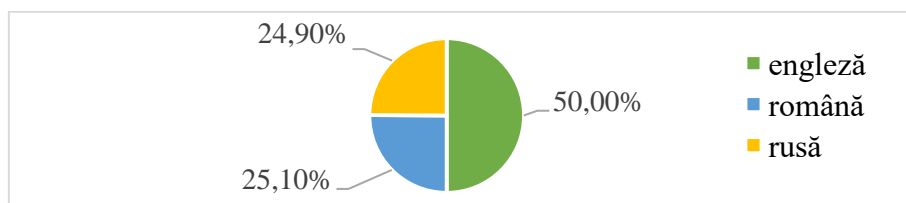

Figura 9. Corelația unităților polilexicale care formează câmpul funcțional-semantic „bani” în limbile cercetate [elaborat de autoare]

Procesele de integrare și globalizare a businessului, extinderea colaborării internaționale, evoluția dinamică a relațiilor bănești, contribuie la faptul că terminologia bancară și financiară devine obiect al atenției deosebite a cercetătorilor. Interes prezintă nu doar cercetarea problemei traducerii terminologiei referitoare la bani, este și studiarea caracterului structural-semantic și al celui de stratificare a termenilor compuși (termeni – îmbinări de cuvinte).

În prezentul subcapitol efectuăm o analiză contrastivă a termenilor compuși în limbile engleză, română și rusă. Structură terminologică este analizată ca fiind reflectarea discursului financiar-economic al businessului contemporan. Metoda folosită de noi - al câmpului funcțional semantic - ne-a oferit posibilitatea să găsim trăsături categoriale comune și de opoziție care se formează sub acțiunea factorilor extralingvistici: prezența sau absența lor influențează nemijlocit asupra nivelului de dezvoltare a domeniului profesional dat.

În urma efectuării studiului am evidențiat următoarele microcâmpuri funcțional-semantice, legate de conceptul „bani”: *tipurile de bani, operațiuni bancare, mijloace financiare, hârtii de valoare și tipurile de impozit*. Numărul total de termeni compuși analizați este de 460.

Analiza contrastivă complexă a termenilor compuși în limbile engleză, română și rusă ne-a permis să determinăm trăsăturile lor comune și distinctive. (Figura 10)

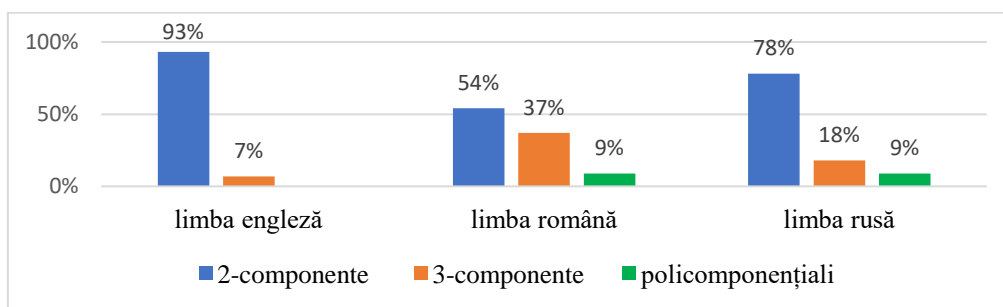

Figura 10. Corelația structurală a termenilor compuși în câmpul funcțional semantic „bani” [elaborat de autoare]

În plan structural termenii alcătuiți din două componente constituie 93% din numărul total al termenilor compuși în limba engleză. În limba română și rusă, de asemenea, sunt atestați cei mai numeroși termeni alcătuiți din două componente, respectiv 54 % și 78 %, însă au fost identificați și termeni formați din trei componente (37% în limba română și 18% în limba rusă), precum și termeni policomponențiali în raport de 9% în ambele limbi.

O trăsătură caracteristică a terminologiei policomponențiale în limba engleză este dezvoltarea sinonimiei, atunci când lipsesc sinonime absolute. Pentru termenii compuși în limba engleză este caracteristică motivația lingvistică pentru majoritatea îmbinărilor de cuvinte stabile, prezența unităților de limbă conotative - emoționale și expresive la periferia terminologică a cuvântului cercetat. În limbile română și rusă termenii compuși cu referință la bani se caracterizează prin următoarele trăsături: caracterul secundar versus terminologia engleză, lipsa unui sistem rigid al termenilor și prezența unei cantități mici de sinonime. Trebuie să menționăm, de asemenea, că lipsa unor anumiți termeni în limbile română și rusă se explică prin factori extralingvistici. Terminologia financiară contemporană în Republica

Moldova este relativ tânără, baza ei s-a format după anul 1985, când au demarat reformele economice; cea mai mare parte a termenilor a fost împrumutată din limbile străine, în special din limba engleză.

La etapa următoare de studiere a câmpului funcțional-semantic „bani” s-a efectuat o cercetare contrastivă a locuțiunilor în limbile engleză, română și rusă și au fost studiate particularitățile lor structurale și semantice. Prin „locuțiuni” noi înțelegem îmbinări stabile de cuvinte, cu caracter denotativ, având relații determinate ale componentelor, cu o limitare privitor la alegerea sau schimbarea componentelor. În timpul cercetării au fost evidențiate trei microcâmpuri comune, formate din locuțiuni: „tipurile de bani”, „bogăție”, „sărăcie” (total 120 de locuțiuni).

Trebuie să menționăm că în toate locuțiunile cercetate este prezent sensul comunicativ denotativ explicat care poate fi înțeles de purtătorii de limbă în funcție de perceperea situației denotate, reflectate în locuțiunea dată.

Un interes mare pentru cercetare prezintă locuțiunile adjectivale cu componenta „bani” care includ în componența lor adjective calitative. De exemplu, locuțiuni care indică prezența banilor în numerar: *ready money, cash on hand, cash on the nail* (în limba engleză), *bani bătuți, bani gata, bani gheață, bani haht (în haht), bani numerați, bani peșin* (în limba română), *живые деньги* și *свободные деньги* (în limba rusă).

Comparând locuțiunile din microcâmpurile „tipurile de bani” în limbile engleză, rusă și română, putem evidenția locuțiuni comune: *ready money – bani gata – живые деньги, big money – bani mășcați – большие деньги, small change – bani mărunți – медные деньги*.

Trebuie să menționăm prezența în toate trei limbi a locuțiunilor similare care au în componența lor denumirea celor mai mici unități bănești sau a celor care se află în circulație, fie a celor istorice. Așa, în varianta britanică ai limbii engleze se utilizează denumirea unei monete mărunte *penny* în locuțiunea *without a penny*, precum și denumirea unei monede vechi *farthing – not a brass farthing*. În limba română sunt utilizate denumirile monedelor mărunte din vremuri de demult: *a nu avea para / a nu avea para de ștreang / a nu avea para chioară, a nu avea nici un sfanț*, precum și diminutivele denumirilor de monede contemporane: *a nu avea nici un bănuț*. Pentru descrierea lipsei de bani în locuțiunile din limba rusă se întâlnesc atât denumirile unităților bănești prezente, cât și denumirile monedelor istorice: *копейка (без копейки в кармане), грош* și *полушка – без гроша за душой, ни гроша ни полушки*.

Analiza semantică a frazeologismelor este extrem de complicată și multiaspectuală în care are loc o interacțiune a limbii și a gândirii, a factorilor extralingvistici și intralingvistici.

În frazeologie sunt reflectate, în mare parte, acele noțiuni care cer o interpretare emoțională. Dacă e să analizăm atitudinea omului față de bani, am putea afirma că ei trezesc o mulțime de sentimente contradictorii. Cronicile vechi, documentele judecătorești, operele beletristice și de popularizare a științei au devenit surse de completare a corpusului frazeologic din diferite limbi. Efectuarea unei cercetări contrastive detaliate a frazeologismelor cu referire la conceptul „bani” în limbile engleză, română și rusă prezintă un material bogat pentru evidențierea modalităților de verbalizare a conceptului dat în limbile corespunzătoare.

Pe parcursul cercetării am evidențiat cinci microcâmpuri formate din frazeologisme în cadrul câmpului funcțional-semantic „bani”(în total sunt 144 de unități).

Frazeologismele din acest câmp conceptual au o răspândire largă semantică, deoarece ele reflectă nu doar relații economice și sociale, dar și cele de ordin moral - etic care există în societate. Structura semantică a frazeologismelor constă din componente de sens importante ca: denotativ- semnificativă, conotativă (existența imaginii care exprimă atitudinea vorbitorului față de obiectul dat) și componenta gramaticală care numește un sens formal și posibilitatea de realizare a anumitor funcții în context.

Micro câmpul „bogăție”. Nu există un concept mai încărcat emoțional decât „bogăția” care este pe larg discutat la nivel interpersonal în literatura beletristică, în mass media și în Internet. Nicio altă temă nu trezește atâta venerație, dispreț, invidie și curiozitate. Prin urmare, putem afirma că frazeologismele legate de conceptul „bogăție” au o caracterizare apreciativă bine manifestată.

Caracterizarea emoțional-apreciativă a frazeologismelor este prezentată în tabelul de mai jos, elaborat de noi.

Tabelul 1. Caracterizarea apreciativă a frazeologismelor engleze cu semul „bogăție” [elaborat de autoare]

Conotație negativă	Conotație neutră	Conotație evidentă
<i>to feather one's nest</i> <i>to stink in money</i> <i>to worship the golden calf</i> <i>yellow devil.</i>	<i>to be sitting pretty,</i> <i>to be in tall cotton,</i> <i>to have all the tea in China,</i> <i>to hit the jackpot,</i> <i>to shake the money tree</i>	<i>to be flush of money, to be in full feather, to have money out of one's ears, to have one's cake baked, to live in the lap of luxury, to live like a fighting cock, to live off the fat of the land, to make a bomb, to make a killing, to roll in money/wealth, to swim in money, to wallow in money</i>

Microcâmpul „sărăcie” unește frazeologisme cu o conotație emoțională vădită, de exemplu, unități frazeologice (UF) în limba engleză care vorbesc despre o sărăcie lucie: *to be in ruins, down and out/down for the count, not to have a shirt to one’s back, to be cleaned out, to go under, to go belly up/to go toes, to be on one’s beam ends.*

În cadrul microcâmpului functional-semantic „sărăcie” putem evidenția unități frazeologice comune celor trei limbi: *poor as a church mouse/as a rat thin - bogat ca un șoarece de biserică – беден как церковная мышь, poor as Job - sărac ca Iov - беден как Иов.* Menționăm că în limba română se utilizează cu sens ironic frazeologismul *bogat ca un șoarece de biserică*, dar nu *sărac ca un șoarece de biserică*.

Aspectul conotativ al frazeologismelor microcâmpului „sărăcie” este arătat în Tabelul 2.

Tabelul 2. Caracterizarea apreciativă a frazeologismelor engleze cu semul „sărăcie” [elaborat de autoare]

Conotație relativ neutră	Conotație evidentă
<i>poor as Job, poor as a church mouse/as a rat thin, to be clean (cold, dead, stone, flat) tapped out hard-up to feel the pinch skint/strapped broke, fresh out of money, not to have a shirt to one’s back, to be in bad shape</i>	<i>a rainy day, as bare of money as an ape of a tale; as poor as a crow, as poor as a fowl, as full of money as a toad is of feathers, down and out/down for the count, no more shots in the locker, to be broke to the wide/ to the world, to come a cropper,</i>

În interiorul câmpului funcțional-semantic, alcătuit din unități frazeologice, putem evidenția tipuri tradiționale de relații paradigmatică, de exemplu, sinonimia. Se cunoaște că sinonimele absolute sunt un fenomen extrem de rar. În frazeologie sinonimele absolute sunt, de asemenea, un fenomen rar întâlnit, deoarece în conținutul semantic al frazeologismului, pe lângă sensul actual poate fi depistat și forma interioare care acționează esențial asupra semanticii și utilizării frazeologismului⁹. Omoosemante sunt următoarele frazeologisme în limba engleză: *to be clean broke - to be cold broke -to be dead broke - to be flat broke, to go down the tube - in the tub -to be under, as poor as crow - as poor as fowl, to be rolling – to be swimming in money.* În limba română se întâlnesc următoarele sinonime: *a nu avea nici cenușă în vatră, a nu avea nici mătă la casă, a nu avea nici tăciune în vatră.* În limba rusă, de asemenea, am depistat un șir de sinonime: *гол как осиновый кол - гол как сокол,*

⁹ БАРАНОВ А. Н., ДОБРОВОЛЬСКИЙ Д. О. Аспекты теории фразеологии. Москва: Знак, 2008, 556 p. ISBN: 5-9551-0235-3.

перебиваться из кулька в рогожку - перебиваться с корочки на корочку, перебиваться с хлеба на квас.

Compărând frazeologismele în cadrul câmpului funcțional-semantic „bani” din cele trei limbi, putem conchide că pentru limbile română și rusă este caracteristic un număr mare de frazeologisme, legate de viața cotidiană a poporului, de tradițiile folclorice și de religie.

În corpul capitolului 4 al tezei de doctorat noi, de asemenea, am studiat paremiile.

Paremiile cu referire la conceptul „bani” reflectă o experiență bogată istorică a popoarelor date, concepte legate de muncă, viața cotidiană și cultură. Prin „paremii” înțelegem îmbinări de cuvinte stabile, predicative, care se reproduc în vorbire, al căror scop este reflectarea laconică, imagistică, a conceptelor și valorilor tradiționale, proprii unui anumit popor.

În calitate de material factologic pentru cercetare au servit 150 de proverbe în limbile engleză, rusă și română. Comparația proverbelor cu referire la conceptul „bani” aparținând celor trei popoare demonstrează numeroasele aspecte comune pe care le au între ele și, la rândul său, contribuie la o înțelegere mai bună și la o apropiere mai strânsă între popoare. În timpul cercetării am studiat proverbele clasificate conform parametrilor lexicali, stilistici și semantici.

Toate cele 50 de proverbe din limba engleză (100%) conțin lexemul „bani”. 30 de paremii din limba rusă conțin lexemul „bani”, dar întâlnim și astfel de unități lexicale ca «золото/золотой» (4), «богатство/богатый» (12), «рубль» (2), «копейка» (1), «грош» (2), «серебро» (1), «алтын» (1), «бумажки» (1). În limba română se utilizează următoarele lexeme: „banul/bani” (44), „bogatul” (1), „aur” (3) „economie” (1). Astfel, putem conchide că nucleul conceptului este exprimat de lexemul «деньги»/ „money”/ „banul/bani”. O serie de proverbe în limbile română și rusă conțin unități lexicale care denumesc materialul din care sunt fabricați banii, unitățile bănești și starea pe care o resimt oamenii care dețin bani.

Din toate figurile de stil utilizate în paremii prevalează metafora în toate cele trei limbi: de exemplu, în limba engleză: *Money is the root of all evil*; în limba română: *Banul e ochiul dracului*, în limba rusă: *Деньги – забота, мешок – тягота*.

În timpul efectuării studiului am evidențiat microcâmpurile comune, formate din paremii, de exemplu, microcâmpul ***Banii sunt forța motrice a societății*** care este reprezentat prin astfel de proverbe precum: în engleză - *Money is power, Money answers all thing*, în română – *Banul are trecere în orice curte*, în rusă – *Золото и на воде плавает*.

Spre deosebire de limbile rusă și română, în limba engleză există proverbe care indică actualitatea banilor, caracterul lor universal: *Money never comes out of season, Money in the*

purse will always be in fashion și *Money doesn't get dirty*. Englezii au deseori o atitudine plină de umor în raport cu banii: *People are funny about money* и *Nothing but money is sweeter than honey*.

Menționăm că în limba română există un proverb care nu are o analogie nici în limba engleză, nici în limba rusă: *Frate, frate, dar brânza-i cu bani*¹⁰. ea reflecte relațiile economice dintre unele categorii de persoane

O trăsătură distinctivă a paremiilor referitoare la bani în limbile rusă și română este faptul că unele din ele au referință la tema religioasă, exprimată prin astfel de lexeme ca *păcat*, *Dumnezeu*, *iad* în limba rusă, *rai* și *Dumnezeu* în limba română, ceea ce mărturisește despre rolul exclusiv al religiei în viața popoarelor român și rus¹¹.

O altă caracteristică a proverbelor care reflectă conceptul „bani” în limba rusă constă în faptul că unele din ele conțin lexemele *secară*, *căruță*, *cal*, de exemplu, *Есть грош, так будет и рожь*, *Копейка обоз гонит*, *Ни конь без узды, ни богатство без ума*. Folosirea în structura proverbelor a unităților lexicale date se explică prin orânduirea economică seculară din trecut: Rusia era o țară agrară unde cea mai mare parte a populației lucra în domeniul agriculturii.

Trebuie să menționăm că semantica proverbelor rusești este legată indispensabil de cunoștințele culturologice. Paremia *Денежки на стол, а изба на простор* reflectă tradiția rusă de a lua răscumpărare de la părinții miresei. Proverbul *Наживной рубль – дорог, даровой рубль – дешев* indică asupra faptului că în Rusia banii căpătați pe degeaba deseori sunt cheltuiți în zadar¹².

În lingvocultura rusă bogăția este greu de purtat, ea provoacă maladii și tristețe: *Много денег – много и хлопот*. Englezii, spre deosebire de ruși, au o atitudine pozitivă față de bogăție și o atitudine negativă față de sărăcie.

După cum am menționat mai sus, banii sunt una din valorile fundamentale în societatea contemporană. În același timp, un rol important în formarea sistemului de valori îl au conceptele formate în lingvocultura poporului și care sunt exprimate cu ajutorul proverbelor. În urma cercetării efectuate pe baza materialului din limbile engleză, română și rusă, au fost depistate și sistematizate sensuri apropiate și distincte ale proverbelor care în procesul reconceptualizării au căpătat sens de generalizare. Paremiile în lingvoculturile

¹⁰ De la lume adunate. Proverbe românești. Chișinău: Hyperion, 1992, p. 136.

¹¹ COLENCIUC, I. The Semantic Analysis of Money-Related Proverbs in Three Linguacultures. În: Revista Philologia Nr. 3 (315) Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al MEC, Chișinău, 2021, p. 129.

¹² ДЕНИСЕНКОВА, Ю. Пословицы о деньгах в русской культуре. В: Вестник МГИМО №2, Москва: МГИМО, 2015, p. 37.

respective reflectă ideea că banii sunt o forță în societatea noastră, dar totodată subliniază și esența lor distructivă.

Proverbele cercetate reflectă atitudinea și modelele caracteristice de comportament ale purtătorilor limbilor engleză, rusă și române cu privire la bani. Un șir de proverbe cheamă la economie, învață cum să câștigi bani și să acumulezi o avere, dojenesc cheltuielile inutile, în timp ce alte proverbe indică asupra puterii bogăției, a esenței distructive a lor, învinuind banii ca fiind izvorul răului și al multor probleme.

În pofida faptului că premiile din diverse limbi au anumite similitudinii, ele în mod diferit reflectă informația etno-culturală. Noi am constatat că în percepția noastră prevalează proverbele în care banii nu sunt parte componentă a vieții, în timp ce în mentalitatea englezilor banii sunt prezentați ca un criteriu universal al calității vieții. O trăsătură distinctă a proverbelor despre bani în limbile română și rusă este faptul că unele din ele au referință la tema religioasă. Spre deosebire de locuitorii Republicii Moldova și ai Rusiei, englezii, de obicei, au o atitudine pozitivă față de bani și bogăție.

În timpul efectuării studiului am ajuns la concluzia că diferența dintre proverbele englezești și rusești se explică, în mare parte, prin diferența provenienței lor. O parte importantă a proverbelor englezești constă din maxime, cugetări care s-au format sub influența expresiilor latine și a citatelor oamenilor celebri. Ele reflectă mentalitatea orășenilor, neguțătorilor, a oamenilor de afaceri, exprimată prin mijloace glotice. Proverbele rusești reflectă mentalitatea țăranilor și sunt strâns legate de conceptul imagistic concret al poporului. Componenta emoțională în proverbele românești și rusești cu privire la bani este mai mare și se explică prin utilizarea elementelor culturi naționale.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea comparativ-contrastivă a caracteristicilor paradigmatică și sintagmatică a câmpului funcțional-semantic „Bani”, efectuată pe baza unităților polilexicale stabile - termeni compuși, locuțiuni, frazeologisme și paremii - selectate din dicționarele explicative, dicționarele de termeni de afaceri, dicționarele etimologice teaur, dicționarele de sinonime și antonime, textele beletristice, publicistice și specializate de ordin economic din limbile engleză, română și rusă, studierea materialului selectat din literatura de specialitate, ne permite să formulăm următoarele concluzii atât de ordin teoretic, cât și de ordin practic.

1. Câmpul funcțional-semantic este cercetat în calitate de comuniune a unităților monolexicale și polilexicale glotice, având sensuri lexicale comparative și reciproc condiționate, care conține în componența sa hipersemul - elementul semantic comun. Semul este privit de noi ca o unitate minimă a planului conținutului.
2. Între elementele componente ale câmpului funcțional-semantic se stabilesc anumite relații paradigmatică: omoosemia, antioosemia, polisemia și hiponimia.
3. Noțiunea de concept este studiată în teză în calitate de formațiune abstractă, mentală care se caracterizează prin universalitate/unicitate, simplitate/complexitate, originalitate etno-culturală și care funcționează la diferite niveluri ale limbii.
4. Conceptul „Bani” servește pentru reflectarea sistemului complex nu doar al relațiilor material-bănești, dar și al valorilor spiritual-morale și moral-etice, în general și a lumii interioare a individului, în special. Conceptul dat poartă un caracter național-determinat și este strâns legat de conștiința lingvistică și de dezvoltarea economică și culturală a poporului.
5. Analiza componentială a sensurilor lexicale constă în evidențierea semelor, elemente minime semantice. Această metodă a cercetărilor lingvistice ne-a permis să determinăm semantica lexemelor, precum și să limităm sensurile lexemelor apropiate din punct de vedere semantic.
6. Pe parcursul efectuării cercetării am utilizat metoda analizei de definiție, ca să depistăm semele câmpului funcțional-semantic „Bani” în trei limbi și componentele lui, ceea ce a constituit baza studiului nostru.
7. Am utilizat metoda analizei conceptuale care presupune depistarea structurii conceptului „bani” și descrierea elementelor sale.
8. Metoda comparativ-contrastivă ne-a permis să urmărim asimetria șirurilor sinonimice și antonimice în limbile engleză, română și rusă, componența lor semică, precum și să

determinăm caracteristicile comune și distinctive ale conceptului „bani” în lingvoculturile date.

9. Microcâmpurile funcțional-semantice „Bani” formate din unități gotice monolexicale în limbile engleză, română și rusă prezintă o paradigmă largă lexico-semantică.

10. În componența câmpurilor funcțional-semantice a fost depistat nucleul câmpului, zona limitrofă a nucleului și zona periferică. Utilizând analiza comparativ-contrastivă a câmpurilor funcțional-semantice în cele trei limbi, am ajuns la concluzia că ele au mulți indici comuni; semele din nucleu și din zona periferică sunt identice.

11. În zona de nucleu se include polisemantul *money/bani/деньги*, cu referire la bani metalici și la cei de hârtie, la valută, precum și la șirul de lexeme sinonimice care desemnează bogăția și capitalul. Zona limitrofă de nucleu constă din unități ghotice cu sensul „cantitate constantă de bani”, cuvinte cu referire la avere și proprietate. Zona periferică o formează unitățile lexicale referitoare la destinația anumită a banilor: venit, cheltuieli, salariu, primă, transfer bănesc.

12. Pentru toate cele trei limbi este caracteristică prezența metaforelor cognitive și a mijloacelor metonimice care actualizează conceptul „Bani” în vorbirea colocvială. Motivele care servesc la crearea unităților lexicale sunt imaginea, obiectul, culoarea, produsul alimentar, denumirea animalului, materialul de fabricare, numele propriu și evenimentul istoric.

13. Șirurile sinonimice și antonimice sunt mai bine prezentate în limba engleză. Limba engleză este mai bogată în dialectisme și limbaje profesionale.

14. Exemplele prezentate în câmpul funcțional-semantic „Bani”, format din unități monolexicale, demonstrează varietatea semantică a unităților lexicale care denumesc conceptul „bani” în limbile engleză, română și rusă. Materialul factologic cercetat de noi ne duce la concluzia cu privire la rolul extrem de important al banilor ca instrument necesar pentru satisfacerea necesităților materiale și spirituale a reprezentanților celor trei culturi.

15. Unitățile monolexicale ale câmpului funcțional-semantic au fost clasificate conform celor trei criterii propuse de E. Coșeriu: diatopic (conform dialectelor), diastratic (conform sociolectelor) și diafasic (conform stilurilor funcționale).

16. În cadrul câmpului funcțional-semantic „Bani” au fost depistate microcâmpuri având hiperonimul „mijloc bănesc”. În microcâmpul „bogăție” în cele trei limbi au fost determinate unități lexicale care au o conotație neutră, pozitivă și negativă. În microcâmpul „operațiuni bancare” au fost depistate lexeme apropiate sau similare celor din stilul oficial. Cercetarea

microcâmpurilor „unitate bănească” a evidențiat istoria nomenclaturii bănești în Marea Britanie, SUA, principatele Moldovei și României, și Rusia.

17. Au fost determinate modalitățile de bază în formarea unităților monolexicale: derivarea, abrevierea, compunerea, conversia și împrumuturile.

18. Câmpul funcționa-semantic „Bani”, format din unități polilexicale, include termeni compuși, locuțiuni, frazeologisme și paremii.

19. Analiza comparativ-contrastivă a termenilor compuși ne-a permis să cercetăm structura lor, să depistăm unități glotice comune și indigene. În plan structural termenii compuși în limba engleză, în mare parte, sunt formați din două sau trei componente. În limbile română și rusă sunt depistați termeni ce constau din patru componente. Unii termeni compuși în limba engleză sunt motivați și sunt exprimați de unități emoțional-expresive glotice la periferia terminologică. În limbile română și rusă termenii se deosebesc prin caracter secundar în raport cu terminologia engleză, prin lipsa unui sistem rigid, prin tendința termenilor la un sens unic, printr-un număr relativ mic al termenilor motivați și al sinonimelor. Lipsa anumitor termeni în limbile date se explică pentru factori extralingvistici.

20. Câmpul funcțional-semantic „Bani”, format din locuțiuni, este prezentat cu ajutorul analizei comparativ-contrastive a celor trei microcâmpuri: „tipurile de bani”, „bogăție” și „sărăcie”. Rezultatele studierii locuțiunilor demonstrează că unitățile glotice date de tip denotativ în cele trei limbi posedă caracteristici comune, prezentând descrierea situațiilor principale din viața popoarelor, demonstrează experiența lor pozitivă sau negativă în relațiile cu banii.

21. Caracteristica semantică a frazeologismelor este un fenomen complex și multiaspectual în care se observă o interacțiune între limbaj și gândire, între factorii intralingvistici și cei extralingvistici. Frazeologia cu referință la conceptul „Bani” reflectă caracteristici emoțional-apreciative ale purtătorilor de limbă. Menționăm corpusul impunător al unităților frazeologice care se referă la conceptul „bogăție” și „sărăcie”.

22. Comparând câmpurile funcțional-semantice, formate din frazeologisme, am depistat că, spre deosebire de limba engleză, în limbile română și rusă funcționează mai multe frazeologisme care reflectă viața cotidiană și tradițiile poporului.

23. Ca parte indisolubilă a folclorului, iar într-un sens mai larg - și a limbajului colocvial în general, paremiile cu referire la conceptul „Bani” reflectă realități bine cunoscute, sunt percepute ca o expresie generalizată și emotivă a înțelepciunii populare.

24. Analiza comparativ-contrastivă a proverbelor din limbile engleză, română și rusă ne-a ajutat să determinăm un șir de tendințe care caracterizează relația omului în raport cu banii în

lingvoculturile date. Pe de o parte, prezența banilor este apreciată ca fiind pozitivă în toate cele trei culturi glotice, pe de altă parte, am determinat și o atitudine negativă față de bogăția excesivă în culturile română și rusă, fapt explicat prin convingerile imposibilității de obținere a sumelor mari de bani pe cale onestă.

RECOMANDĂRI

În baza materialului selectat, studiat și sistematizat, autoarea propune următoarele recomandări:

- Continuarea studierii câmpului funcțional-semantic „bani”, lărgind componența lui monolexicală și polilexicală din conținutul materialului comparativ al unui număr mai mare de limbi.
- Utilizarea temei de cercetare pentru elaborările ulterioare în cadrul unei serii de articole științifice și comunicări la conferințe naționale și internaționale.
- Aplicarea abordării date în practica lexicografică la alcătuirea dicționarelor polilingve.
- Utilizarea materialului din teza de doctorat în procesul de pregătire și de predare a cursurilor teoretice și practice universitare de lingvistică generală, lexicologie, lexicografie, comparativistică și culturologie la facultățile cu profil filologic.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. COLENCIUC, I. *The Semantic Analysis of Money-Related Proverbs in Three Linguacultures*. În: Revista Philologia Nr. 3 (315) Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al MEC, Chișinău, 2021, c. 129. ISSN: 1857-1750.
2. COȘERIU, E. *Prelegeri și conferințe. Limbajul poetic*. În: Anuar de lingvistică și istorie literară. T. XXXIII, 1992-1993. Iași: Institutul de Filologie Română „A. Philipide”, 1994, p. 145-162.
3. COȘERIU, E. *Sincronie, diacronie și istorie. Problema schimbării lingvistice*. București: Editura Enciclopedică, 1998, 253 p. ISBN: 9734502034.
4. COȘERIU, E., GECKELER, H. *Orientări în semantica structurală*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ion Cuza”, 2016, p. 94. ISBN: 978-606-714-227-3.
5. De la lume adunate. Proverbe românești. Chișinău: Hyperion, 1992, 136 p.
6. SAVIN - ZGARDAN, A. *Motivația unităților polilexicale stabile în limba română*. Chișinău: „Dina AP”, 2019, p. 58- 64. ISBN 978-9975-3236-1-1.
7. SAVIN - ZGARDAN, A. *Valori lexico-gramaticale ale locuțiunilor verbale românești în plan sincron și diacronic*. Chișinău: Editura bons Offices, 2001, p. 36. ISBN: 9975-9629-0-4.
8. БАРАНОВ А. Н., ДОБРОВОЛЬСКИЙ Д. О. *Аспекты теории фразеологии*. Москва: Знак, 2008, 556 с. ISBN: 5-9551-0235-3.
9. БЕРЕЖАН, С. *Семантическая эквивалентность лексических единиц*. Кишинев: Штиинца, 1973, 372 с.
10. ГРЕЙМАС, А. *Структурная семантика: Поиск метода*. (Перевод), Москва: Академический проект, 2004. 268 с. ISBN: 5-8291-0440-7.
11. ДЕНИСЕНКОВА, Ю. *Пословицы о деньгах в русской культуре*. В: Вестник МГИМО №2, Москва: МГИМО, 2015, с. 35- 39.

LISTA LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE PUBLICATE

1. Articole în reviste științifice

1.2. în reviste din Registrul Național al revistelor de profil (cu indicarea categoriei)

1. COLENCIUC I., Functional Semantic Field „Money” in the English Language. În: Intertext ³/₄, 2016, p.177-184, ISSN: 1857-3711 / e-ISSN: 2345-1750. Categoria B+, Indexată în bazele de date DOAJ, CEEOL
2. COLENCIUC I., The Classification of Monolexical Units of the of the Functional-Semantic Field “Money”. În: Intertext ³/₄, 2017, p. 42-49, Categoria B+, Indexată în bazele de date DOAJ, CEEOL. ISSN: 1857-3711 / e-ISSN: 2345-1750.
3. COLENCIUC I., Diastratic Dimension of the Conceptual-Semantic Fields „Money” in the English, Romanian and Russian Languages. În: Intertext ¹/₂, 2019, p. 247-253, ISSN: 1857-3711 / e-ISSN: 2345-1750. Categoria B+, Indexată în bazele de date DOAJ, CEEOL.
4. COLENCIUC I., A Diachronic Analysis of Monetary Units in Great Britain, Russia and the Republic of Moldova. În: EcoSoEn nr. 3- 4 2020, p. 91-96, ISSN: 2587-344X. Categoria B, Indexată în bazele de date DOAJ, CEEOL
5. COLENCIUC I., The Semantic Analysis of the Conceptual Fields “Wealth” in the English Language. În: Intertext ¹/₂, 2021, pp. 98-102, ISSN: 1857-3711 / e-ISSN: 2345-1750. Categoria B, Indexată în bazele de date DOAJ, CEEOL
6. COLENCIUC I., The Semantic Analysis of Money-Related Proverbs in Three Linguacultures. În: Revista Philologia Nr. 3 (315) Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al MEC, Chișinău, 2021, pp. 127-133. ISSN: 1857-1750. Categoria B, Indexată în bazele de date DOAJ, CEEOL

2. Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

2.1. În lucrările manifestărilor științifice incluse în BDI

1. КОЛЕНЧУК, И., Семантический анализ концептуального поля «Богатство» в английском языке. В: Культурно-исторические и социально-психологические контакты в условиях современности. Границы и горизонты. Материалы научной сессии « XVII Невские чтения» (21 – 27 апреля 2021 г.), Санкт-Петербург: ООО ИД «Петрополис», 2021 с. 274-280. ISBN: 978-5-9676-1338- 8.
2. КОЛЕНЧУК, И., Компонентный анализ функционально-семантического поля «деньги» в английском языке, В: Комплексный характер устойчивого развития и безопасность в основных сферах человеческой деятельности. Развитие и стабильность. Материалы научной сессии « XVIII Невские чтения» (21 – 27 апреля 2022 г.), Санкт-

Петербург: ООО ИД «Петрополис», 2022, с. 280-285. ISBN: 978-5-9676-1338- 8.

2.2. În lucrările manifestărilor științifice incluse în Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor științifice organizate în Republica Moldova

1. COLENCIUC I., Structural and Semantic Peculiarities of Money-Related Phraseological Units. În: Materialele conferinței USM 18 martie 2017 “Noi tendințe în predarea limbajelor de specialitate în contextul racordării învățământului superior la cerințele pieții muncii” Chișinău: PRINT-CARD, 2017, p. 51-55. ISBN: 978-9975-56-433-5.

2. COLENCIUC I., The Analysis of the Conceptual Semantic Field „Money” in the English Language. În: Materialele conferinței USM 26-27 octombrie 2018 „Noi tendințe în predarea limbajelor de specialitate în contextul racordării învățământului la cerințele pieții muncii”. Chișinău: PRINT-CARO, 2018 p. 87-92. ISBN: 978-9975-56-433-5.

3. COLENCIUC I., Money - Related Proverbs: Their Perception in Different Lingua-Cultures. În: „Preocupări contemporane ale științelor socio-umane” Materialele Conferinței Științifice Internaționale, ediția a XI-a ULIM, Chișinău, 3-4 decembrie, 2020. p. 372- 379. ISBN: 978-9975-3471-4-3.

ADNOTARE

la teza de doctor în filologie a doamnei

Colenciuc Inna

*Aspecte sintagmatice și paradigmatică ale câmpului funcțional-semantic „Bani”
în limbile engleză, română și rusă*

Specialitatea 621.05. Semiotică; semantică; pragmatică

Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Chișinău, 2023

Structura tezei: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 235 titluri, 13 tabele, 29 desene, 22 anexe, 164 de pagini de text de bază.

Cuvinte cheie: câmp funcțional-semantic, concept, sem, analiză semică, unitate monolexicală, unitate polilexicală, caracteristică paradigmatică, caracteristică sintagmatică.

Domeniul de studiu: lingvistică engleză, română, rusă și generală, semantică, frazeologie, lexicologie.

Scopul lucrării constă în formarea și analiza paradigmatică și sintagmatică a câmpului funcțional-semantic „bani”, alcătuit din unități monolexicale și polilexicale în limbile engleză, română și rusă.

Obiectivele cercetării: studierea abordărilor științifice cu privire la modelul de formare a câmpurilor funcțional-semantice, depistarea corpusului de unități monolexicale în limbile engleză română și rusă, analiza specificului lor din punct de vedere al particularităților lingvo-culturale, clasificarea unităților lexicale conform criteriilor diatopic, diastratic și diafazic ale limbii, determinarea microcâmpurilor cu hiperonimul „mijloace bănești”, efectuarea analizei comparative privind modalitățile de formare a unităților monolexicale, cercetarea corpusului de unități polilexicale în cadrul câmpurilor alcătuite din termeni compuși, locuțiuni, frazeologisme și paremii, depistarea trăsăturilor comune și distinctive în cele trei limbi.

Noutate și originalitate științifică constă în următoarele: pentru prima dată se efectuează analiza comparativă complexă a unităților monolexicale și polilexicale în cadrul câmpului funcțional-semantic „bani” pe baza a trei limbi: engleză, română și rusă, sunt depistate caracteristicile comune și specifice ale acestor unități de limbă, ținându-se cont de particularitățile național-culturale ale purtătorilor limbii.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante: au fost depistate caracteristicile de funcționare a câmpului funcțional-semantic „bani”, format din unități monolexicale, în limbile engleză, română și rusă, au fost elaborate studii comparative ale unităților lexicale cu depistarea caracteristicilor comune și distinctive în cele trei limbi prin prisma lingvistică și matricea culturologică, a fost format și cercetat câmpul funcțional-semantic „bani”, alcătuit din unități polilexicale stabile în cele trei limbi.

Semnificația teoretică constă în posibilitatea de a sistematiza teoriile existente la ziua de azi cu privire la câmpul funcțional-semantic, în dezvoltarea metodei analizei semice (componentiale), în depistarea trăsăturilor comune și distinctive ale unităților de limbă în trei idiomuri care desemnează conceptul „Bani”.

Valoarea aplicativă constă în posibilitatea de a implementa rezultatele obținute în timpul cercetării în cadrul cursurilor universitare de lexicologie, lexicografie și frazeologie, precum și în studierea ulterioară a mijloacelor verbalizării conceptului „bani” în diferite lingvoculturi.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice în formă de teze și comunicări au fost prezentate la 15 conferințe științifice în țară și în străinătate, în 11 articole științifice publicate în reviste de specialitate recenzate, în cursurile predate, în suportul didactic.

АННОТАЦИЯ

к диссертации на соискание ученой степени доктора филологических наук

Инны Коленчук

«Синтагматические и парадигматические аспекты функционально – семантического поля «деньги» (в английском, румынском и русском языках)»

Специальность 621.05 – семиотика, семантика, прагматика

Международный Независимый Университет Молдовы,

Кишинэу, 2023

Структура диссертации: введение, четыре главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 235 источников, 13 таблиц, 29 рисунков, 22 приложений, 164 страницы основного текста.

Ключевые слова: функционально-семантическое поле, концепт, сема, семный анализ, моноксическая единица, полилексическая единица, парадигматическая характеристика, синтагматическая характеристика.

Область исследования: лингвистика английского, румынского и русского языков, общее языкознание, семантика, фразеология, лексикология, лексикография.

Цель диссертации заключается в формировании и парадигматическом и синтагматическом анализе функционально-семантических полей «деньги» с моноксическими и полилексическими единицами в английском, румынском и русском языках.

Задачи диссертации: исследовать научные подходы к модели формирования функционально-семантических полей, выявить корпус моноксических единиц в английском, румынском и русском языках, рассмотреть их специфику с точки зрения лингвокультурных особенностей, классифицировать моноксические единицы по диатопическому, диастратическому и диафазическому языковому критерию, разграничить микрополя с гиперонимемой «денежное средство», провести сравнительный анализ способов формирования моноксических единиц, проанализировать корпус полилексических единиц в рамках полей со составными терминами, устойчивыми словосочетаниями, фразеологическими оборотами и паремиями, выявить их сходства и различия в трех языках

Научная новизна и оригинальность: состоит в следующем: впервые проводится комплексный сравнительный анализ моноксических и полилексических единиц в рамках функционально-семантического поля «Деньги» на основе трех языков: английского, румынского и русского, выявляются общие и специфические признаки этих единиц с учетом национально-культурных особенностей языков.

Полученные результаты, способствующие решению научной проблемы: В работе выявлены особенности функционирования функционально-семантических полей с моноксическими единицами «Деньги» в английском, румынском и русском языках, разработаны сопоставительные исследования лексических единиц с выявлением общих и отличительных признаков в трех языках сквозь лингвистическую призму и посредством культурной матрицы сформированы и исследованы поля с устойчивыми полилексическими единицами, связанными с концептом «деньги»

Теоретическая значимость заключается в возможности систематизировать, существующие на сегодняшний день теории функционально-семантического поля, в раскрытии метода семного (компонентного) анализа при выявлении сходств и различий языковых единиц, представляющих концепт «деньги» в трех языках.

Практическая значимость состоит в возможности внедрения результатов, полученных в ходе исследования, в рамках университетских курсов лингвистического плана по лексикологии, лексикографии, фразеологии, а также для дальнейшего изучения способов вербализации концепта «деньги» в различных лингвокультурах.

Внедрение научных результатов Научные результаты в виде тезисов и сообщений были представлены на 15 научных конференциях в стране и за рубежом, в 11 научных статьях, опубликованных в рецензируемых специализированных журналах, на курсах лекций, в дидактическом материале.

ANNOTATION

to the PhD thesis in philology of Mrs. COLENCIUC Inna
*Syntagmatic and Paradigmatic Aspects of Functional Semantic Field "Money" in English,
Romanian and Russian Languages*
specialty 621.05 - Semiotics; Semantics; Pragmatics,
Free International University of Moldova,
Chişinău, 2023

Thesis structure: introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, bibliography with 235 titles, 13 tables, 29 figures, 22 annexes, 164 pages of basic text.

Key words: functional-semantic field, concept, seme, semical analysis, monolexical unit, polylexical unit, paradigmatic characteristic, syntagmatic characteristic.

The field of study: English, Romanian, Russian and general linguistics, semantics, phraseology, lexicography

The aim of the paper consists in the formation and paradigmatic and syntagmatic analysis of the functional-semantic fields "Money", made up of monolexical and polylexical units in the English, Romanian and Russian languages.

The objectives of the paper: the study of scientific approaches regarding the model of the formation of functional-semantic fields, the identification of the corpus of monolexical units in the Romanian and Russian English languages, the analysis of their specificity from the point of view of linguistic-cultural peculiarities, the classification of lexical units according to the diatopic, diastratic and diaphasic criteria of language, the determination of microfields with the hyperonym "monetary means", carrying out the comparative analysis regarding the ways of forming monolexical units, researching the corpus of polylexical units within the fields of compound terms, set expression, phraseology and paremies, presenting common and distinctive features in the three languages.

Scientific novelty and originality: regards the following: for the first time, the complex comparative analysis of monolexical and polylexical units is carried out within the functional-semantic fields "Money" on the basis of three languages: English, Romanian and Russian, the common and specific characteristics of these language units are identified, taking into account the national-cultural particularities of the language speakers.

The result(s) obtained that contribute(s) to solving an important scientific problem: the functioning characteristics of the functional-semantic fields with monolexical units "Money" in the English, Romanian and Russian languages were identified, comparative studies of the lexical units were developed with the emphasis of common and distinctive characteristics in the three languages through the linguistic prism and the cultural matrix, the fields of stable polylexical and phraseological units having the concept "Money" in the three languages were formed and studied.

Theoretical significance consists in the possibility of systematizing the theories existing today regarding functional-semantic field, in the development of the componential analysis method, in emphasising the common and distinctive features of the language units that denote the concept of "Money".

The applicative value of the paper regards the possibility of implementing the results obtained during the research in university courses, as well as in the further study of the means of verbalizing the concept of "Money" in different linguo-cultures.

Implementation of scientific results The scientific results in the form of theses and communications were presented at 15 scientific conferences in the country and abroad, in 11 scientific articles published in peer-reviewed specialized journals, in the courses taught, in didactic materials.

COLENCIUC INNA

**ASPECTE SINTAGMATICE ȘI PARADIGMATICE
ALE CÂMPULUI FUNCȚIONAL-SEMANTIC „BANI”
ÎN LIMBILE ENGLEZĂ, ROMÂNĂ ȘI RUSĂ**

Specialitatea: 621.05 - *Semiotică; semantică; pragmatică*

**REZUMATUL
tezei de doctor în filologie**

Aprobat spre tipar:

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Hârtie ofset. Tipar digital

Tiraj:

Coli de tipar:

Tipografia:
